

Nákup lietadiel F-16

Najdrahší nákup vojenskej techniky v histórii SR

Zhrnutie

Strategické plánovanie

- V čase schvaľovania nákupu F-16 vládou neboli v NR SR aktualizované základné strategické obranné dokumenty.
- Nákup 14 stíhacích lietadiel F-16 prevyšuje požiadavky Cieľov spôsobilostí 2017 a odčerpáva zdroje od realizácie meškajúceho projektu ťažkej mechanizovanej brigády.

Opodstatnenosť nákupu

- Na Slovensku najdrahší obranný kontrakt od vzniku SR nebol schvaľovaný v parlamente, na rozdiel napríklad od Bulharska (v rovnakom období pre rovnaký typ lietadiel).
- MO SR nepreukázalo opodstatnenosť nákupu všetkých 14 stíhacích lietadiel F-16 C/D Block 70.
- Stanovený cieľ celkového ročného náletu je na úrovni menej ako 50 % obstaranej kapacity F-16.
- MO SR nepreukázalo nižšie prevádzkové náklady lietadiel F-16 oproti JAS-39 Gripen.
- Pred obstaraním neboli posúdené niektoré ďalšie možnosti, ako napr. ochrana vzdušného priestoru prostredníctvom NATINAMDS alebo nákup lietadiel 5. generácie.

Financovanie

- Vybraná možnosť obmeny taktického letectva nemusela byť najefektívnejším riešením, keďže nebola posúdená hodnota za peniaze pri iných možnostiach.
- Keby sa pri nákupe požadovali kompenzačné programy (napr. priame investície do zbrojného priemyslu, zabezpečenie subdodávateľských vzťahov pre vlastnú zbrojnú výrobu atď.), ekonomika SR mohla byť podporená sumou až do výšky obstarávacej ceny lietadiel, t. j. 1,9 mld. EUR.
- Celková cena za prevádzku stíhacích lietadiel F-16 na 3. až 10. rok je plánovaná vo výške 720 mil. USD bez DPH, cena však nie je konečná.
- Celková cena za lietadlá, výcvik, muníciu, dvojročnú prevádzku a predpokladané náklady na ďalších osem rokov prevádzky 14 stíhacích lietadiel F-16 je vo výške 2,6 mld. EUR s DPH.
- Celkové náklady na obstaranie stíhacích lietadiel F-16 a ich následnú prevádzku počas 30 rokov sú odhadované vo výške 5 mld. EUR s DPH (40 rokov – 6,2 mld. EUR).

Podakovanie

Autori ďakujú za cenné rady a pripomienky Slavomírovi Šahinovi z Útvaru hodnoty za peniaze, Analytickému útvaru Ministerstva obrany SR, Martinovi Kuglovi, ako aj kolegyniam a kolegom z NKÚ SR.

Úvod

Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO) sa viac ako dva roky zaoberal preskúmaním konania Ministerstva obrany Slovenskej republiky (MO SR) súvisiacim s procesmi verejného obstarávania pri nákupe viacúčelových taktických stíhacích lietadiel F-16.¹ Počas zisťovania ÚVO udelil MO SR celkom **päť poriadkových pokút** za nedoručenie kompletnej dokumentácie v originálnom vyhotovení. ÚVO vo svojom rozhodnutí okrem iného konštatoval, že **MO SR postupovalo mimoriadne netransparentne**, a teda v rozpore so zákonom.² Hlavným záverom však bolo, že **zo strany MO SR nezistil porušenie zákona o verejnom obstarávaní**, ktoré malo alebo mohlo mať vplyv na výsledok verejného obstarávania. Dňa 13. 8. 2020 bol na Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky (NKÚ SR) doručený podnet z ÚVO na výkon kontroly predmetného nákupu.

NKÚ SR kontroluje hospodárenie s prostriedkami rozpočtov, ktoré podľa zákona schvaľuje Národná rada Slovenskej republiky (NR SR) alebo vláda SR.³ Historická obmena stíhacieho letectva SR je významným krokom k budovaniu moderného samostatného štátu, a preto je potrebné, aby vynaložené finančné prostriedky boli v čo najväčšej možnej miere využívané hospodárne a efektívne. Kontrola výdavkov v rezorte obrany je dôležitá aj v kontexte zvyšovania plánovaných obranných výdavkov. SR dosiahla v roku 2020 záväzok vynakladať 2 % HDP na obranu⁴, pre roky 2021 – 2023 plánuje výdavky na úrovni 1,8 – 1,9 % HDP. **Celkové obranné výdavky SR v najbližších rokoch tak budú dosahovať takmer dvojnásobnú úroveň skutočnosti roku 2018.**⁵ Keďže je to prvýkrát, kedy sa z výdavkov štátneho rozpočtu SR financuje nákup stíhacích lietadiel do výzbroje Ozbrojených síl SR (OS SR), **NKÚ SR sa rozhodol preskúmať opodstatnenosť a efektívnosť predmetného nákupu.** Komentár bol z dôvodu verejnej objednávky a maximálnej transparentnosti spracovaný v neutajovanom režime a ani neobsahuje žiadne ďalšie utajované časti.⁶

V prvej časti komentára sa venujeme opodstatnenosti nákupu, t. j. stavu pred nákupom, strategickému obrannému rámcu SR a medzinárodnému kontextu nákupov stíhacích lietadiel. V druhej časti sa zameriavame na posúdenie efektívnosti samotného nákupu, a to jednak na počet a využitie lietadiel, ale venujeme sa aj rizikám v ľudských zdrojoch a celkovým nákladom obstarania (vrátane nákladov na rekonštrukciu letiska Sliač). Na záver komentára sumarizujeme odporúčania.

Opodstatnenosť nákupu

Stav pred nákupom

V roku 2018 mali Vzdušné sily (VzS) OS SR desať kusov stíhacích lietadiel MiG-29AS a dva kusy MiG-29UBS, ktoré boli vyrobené v rokoch 1989 – 1995. SR ešte v januári 1996 disponovala 24 kusmi týchto lietadiel, avšak z dôvodu nedostatočného servisu, havárií, nedostupnosti náhradných dielov atď. ich celkový počet postupne klesal. Životnosť týchto lietadiel bola stanovená do roku 2029 až 2035, pričom mnohým agregátom končil technický život už v roku 2018. Čiastočne boli modernizované v rokoch 2004 až 2006 (navigačný a komunikačný systém, systém identifikácie vlastný/cudzí, ICAO normy), avšak

¹ ÚVO sa na základe písomnej komunikácie začal postupom obstarávania zaoberať v júli 2018 a dňa 12. 8. 2020 vydal rozhodnutie. [\[on-line\]](#)

² Paragraf 10 ods. 2 zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [\[on-line\]](#)

³ Paragraf 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 39/1993 Z. z. o NKÚ SR. [\[on-line\]](#)

⁴ Prezidenti deviatich krajín sa 28. 2. 2019 stretli v Košiciach na stretnutí v rámci tzv. Bukureštskej deviatky (B9), na ktorom o. i. spoločne deklarovali záväzok vynakladať 2 % HDP svojich krajín na obranu. [\[on-line\]](#)

⁵ Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2021 – 2023. [\[on-line\]](#)

⁶ Na základe vyžiadania NKÚ SR predložilo MO SR o. i. aj viaceré dokumenty, z ktorých neutajované sú prílohami tohto komentára.

zbraňový systém modernizovaný nebol a stal sa morálne a technicky zastaraný. Prevádzka bola dlhodobo zabezpečovaná s obmedzeniami v plnení k požadovanému náletu. Lietadlá dlhodobo neplnili merateľné ukazovatele bezpečnosti letov vo vzťahu k požadovanému náletu na letový incident a podľa analýzy MO SR⁷ udržanie požadovanej miery spôsobilosti bolo dlhodobo veľmi nepravdepodobné. Dlhodobé udržiavanie takéhoto stavu bolo nereálne a ekonomicky neefektívne. Prevádzkyschopnosť lietadiel MiG-29 sa v období rokov 2013 – 2017 pohybovala v intervale 31,9 % až 46,1 %, pričom najnižšia bola v roku 2017 (priemerne 36,7 %, Príloha 2). **Za obdobie rokov 2013 – 2017 tak boli priemerne 2/3 lietadiel MiG-29 VzS OS SR v neprevádzkyschopnom stave.** Servis lietadiel je od roku 2006 zabezpečený dodávateľským spôsobom na základe abonentnej zmluvy so spoločnosťou RSK MiG⁸.

Strategický obranný rámec SR

Počas obdobia rokov 2005 – 2020 neschválila NR SR žiaden zo základných strategických obranných dokumentov priamo súvisiacich s posudzovaným nákupom v Boxe 1.⁹ Dňa 9. 2. 2018 NR SR zamietla návrh skupiny poslancov, aby vláda SR na najbližšiu schôdzu NR SR predložila „Dlhodobý plán rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj ozbrojených síl SR s výhľadom do roku 2030“.¹⁰ Tento dlhodobý plán rozvoja obrany má určovať modernizačné priority a horizont ich realizácie. Absenciu koncepčného prístupu v oblasti podpory obrany štátu konštatovalo aj MO SR.¹¹ Tento stav vyvoláva viaceré otázky zo strany odbornej i laickej verejnosti v súvislosti s plnou funkčnosťou obranného plánovania, ktoré má byť realizované v týchto postupných krokoch: strategické ciele, programové priority, rozpočet a procesy obstarávania.

Box 1: Stav strategických obranných dokumentov SR v júli 2018

Podľa § 4 ods. b) zákona č. 319/2002 o obrane Slovenskej republiky NR SR na úseku obrany štátu schvaľuje základné koncepcie bezpečnosti a obrany štátu a zásadné strategické dokumenty a rozvojové programy a plány v oblasti bezpečnosti a obrany štátu, ktoré jej predloží vláda SR.

V čase schvaľovania nákupu F-16 vládou SR (júl 2018) nebol žiaden z týchto strategických obranných dokumentov aktualizovaný a schválený v NR SR:

- **Bezpečnostná stratégia SR**¹²
- **Obranná stratégia SR**¹³
- **Vojenská stratégia SR**¹⁴
- **Dlhodobý plán rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj ozbrojených síl SR s výhľadom do roku 2030**¹⁵

NR SR 27. až 28. 1. 2021 schválila Návrh Obrannej a Bezpečnostnej stratégie SR. Je však potrebné postupovať v zmysle zákona a v NR SR schváliť aj ostatné strategické obranné dokumenty štátu. **NKÚ SR upozorňuje na skutočnosť, že bez v NR SR schválených strategických cieľov a modernizačných priorít v oblasti obrany môže byť ohrozené využívanie finančných prostriedkov štátu.** SR sa vstupom do NATO¹⁶ zaviazala prispievať do jednotnej ochrany vzdušného priestoru v rámci NATO. V

⁷ Analýza obmeny taktických stíhacích lietadiel VzS OS SR.

⁸ RSK MiG. [on-line]

⁹ Vzhľadom k významnosti celého kontraktu by jeho schválenie v NR SR dodalo väčšiu legitimitu a výrazne by redukovalo pochybnosti, ktoré tento nákup sprevádzali.

¹⁰ [on-line], [on-line]

¹¹ MO SR. Biela kniha o obrane SR (28. 9. 2016). [on-line]

¹² Schválenie NR SR od vzniku SR: 27. 9. 2005, 27. 1. 2021

¹³ Schválenie NR SR od vzniku SR: 23. 9. 2005, 28. 1. 2021

¹⁴ Schválenie NR SR od vzniku SR: 25. 10. 2001

¹⁵ NR SR od vzniku SR takýto dokument neschvaľovala.

¹⁶ 29. marca 2004.

rámci procesu obranného plánovania NATO (NDPP¹⁷), na základe bezpečnostnej situácie a aktuálnych potrieb kolektívnej obrany NATO identifikuje vojenské spôsobilosti, ktoré sú nevyhnutné pre zabezpečenie kolektívnej obrany. NDPP prebieha cyklicky v 4-ročných intervaloch. Výnimku tvorí krok implementácie (kontinuálna aktivita) a krok hodnotenia, ktorý sa vykonáva v 2-ročnom cykle. Proces je rozdelený do piatich postupných krokov (Obr. 1).

Obr. 1: Proces obranného plánovania NATO

Zdroj: Informácia MO SR pre vládu SR z procesu hodnotenia obranných plánov SR 2019/2020, spracovanie NKÚ SR

V cykle NDPP, v rámci ktorého boli spojencom pridelené Ciele spôsobilostí 2017, došlo k výraznému nárastu požiadaviek. Tieto boli spôsobené primárne zhoršením bezpečnostného prostredia v bezprostrednom okolí Aliancie, predovšetkým na jej východnej hranici. Vo všeobecnosti sa zvýšili požiadavky na úroveň pripravenosti jednotiek na kvalitu a kvantitu bojových spôsobilostí. Musia disponovať väčšou palebnou silou a vyššou ochranou posádky, logistickým zabezpečením a spôsobilosťami prieskumu a spravodajstva. Aliancia tiež požaduje posilňovanie spôsobilostí kybernetickej obrany. SR bolo v roku 2017 pridelených 44 kvantitatívnych a 46 kvalitatívnych cieľov jednotlivých spôsobilostí. **Došlo k výraznému navýšeniu počtu jednotiek požadovaných v silách vysokej pripravenosti ako aj k významnému zvýšeniu kvalitatívnych požiadaviek na spôsobilosti mechanizovanej brigády.**¹⁸ Najvyššími prioritami SR sú: ťažká mechanizovaná brigáda (ŤMB), spôsobilosti pasívnych rádiolokačných senzorov a zapojenie sa do NATINAMDS.¹⁹ Plnenie Cieľov spôsobilostí v rámci NATO v oblasti pozemných síl je však nižšie ako pri vzdušných silách (Tabuľka 1). **ŤMB si spoločne s radarovým pokrytím ešte vyžiada ďalšie výdavky vo výške minimálne 2,4 mld. EUR**²⁰, pričom časť nákladov je stále nevyčíslená. Podľa plánu Generálneho štábu OS SR (GŠ OS SR) ŤMB potrebuje v prvom rade pásové bojové obrnené vozidlá, tanky, viacúčelové taktické vozidlá a samohybné húfnice. MO SR uviedlo, že realizácia obmeny taktických stíhacích lietadiel nebude mať negatívny dopad

¹⁷ NDPP - NATO Defence Planning Process. [\[on-line\]](#)

¹⁸ Informácia pre vládu SR z procesu hodnotenia obranných plánov SR 2019/2020 rezortné číslo SEOP-73-58/2020.

¹⁹ NATINAMDS - NATO Integrated Air and Missile Defence System. [\[on-line\]](#)

²⁰ ÚHP MF SR. (júl 2020) Revízia výdavkov na obranu časť 3.1. Priorizácia podľa Cieľov spôsobilostí 2017.

na schopnosť SR naplňovať ostatné ciele rozvoja vojenských spôsobilostí v rámci NATO.²¹ **Plány budovania kľúčových spôsobilostí, podľa ktorých má byť požadovaná ĽMB plne dobudovaná do r. 2032²², však nie sú momentálne programované ani rozpočtované.²³ Čiastočne bude vybudovaná do roku 2025.²⁴ Očakávaná doba realizácie tohto projektu nezodpovedá dôležitosti priority, ktorú má tento nákup zabezpečiť.²⁵ Pokiaľ SR nedobuduje plne spôsobilú ĽMB, časť slovenského bremena budú pravdepodobne musieť prevziať ostatné členské krajiny Aliancie.**

Tab. 1: Hodnotenie cieľov spôsobilostí 2019 (% plnenia)

Ukazovateľ	Kvantitatívne ciele	Kvalitatívne ciele
Pozemné sily	0 %	23 %
Vzdušné sily	25 %	45 %

Zdroj: Útvár hodnoty za peniaze Ministerstva financií SR (ÚHP)

Pozn.: Hodnotenie vyjadruje podiel splnených požiadaviek z celkového počtu požiadaviek obsiahnutých v Cieľoch spôsobilostí 2019.

* Hodnotenie cieľov v gescii MZVaEZ a MV SR nie je zahrnuté.

Napriek prioritám a hodnoteniu cieľov (Tab. 1) bola v decembri 2018 podpísaná zmluva na dodávku 14 kusov lietadiel v celkovom objeme 1,9 mld. EUR s DPH.²⁶ Tento nákup síce prevyšuje požiadavky Cieľov spôsobilostí 2017²⁷, avšak súčasné hodnotenie NATO týkajúce sa obstarania lietadiel F-16 je v porovnaní s predošlými verziami hodnotenia miernejšie.²⁸ Priority obranného plánovania SR a NATO nie sú však zosúladené.²⁹ Priorizácia výmeny viacúčelových taktických lietadiel pred investíciou do ĽMB bola podľa vyjadrenia MO SR politickým rozhodnutím minulého vedenia rezortu.³⁰ SR potrebuje dať väčšiu prioritu a vynaložiť väčšie úsilie a zdroje na splnenie Cieľov spôsobilostí 2017, ktoré prijala.³¹

Medzinárodné porovnanie nákupov stíhacích lietadiel

Členské krajiny NATO majú za povinnosť chrániť svoj vzdušný priestor. Ak takéto spôsobilosti nemajú, presúva sa ich záväzok do budúcnosti. Pokiaľ krajina nie je schopná sama zabezpečiť ochranu svojho vzdušného priestoru, musí požiadať partnerov v NATO o spoluprácu a uzatvoriť príslušné dohody a memorandá. V rámci NATO nemá deväť členských krajín³² vlastné taktické nadzvukové letectvo, preto ich vzdušný priestor zabezpečujú iné členské krajiny aliancie. NATO považovalo za dôležité niektoré krajiny posilniť z politických dôvodov.³³ Vo svete sa v roku 2018 nachádzalo 13 201 bojových stíhacích lietadiel, z toho bolo 1 781 (13,5 %) v krajinách NATO.³⁴ Najdrahšími typmi viacúčelových taktických

²¹ V „Návrhu na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel I. časť – neutajovaná“ je uvedené: „Realizácia projektu obmeny taktických stíhacích lietadiel nebude mať negatívny dopad na schopnosť SR naplňovať všetky ciele rozvoja vojenských spôsobilostí, ktoré na seba SR prevzala v rámci NATO, s dôrazom na budovanie ťažkej mechanizovanej brigády.“

²² V roku 2017 ministri obrany členských krajín NATO schválili, že by prioritou SR mal byť rozvoj ĽMB.

²³ Hodnotenie obranných plánov SR – 2019 / 2020 bod č. 9 a 20 (NATO defence planning capability review 2019/2020 - The Slovak Republic overview, 14. 10. 2020, Príloha 7).

²⁴ Na základe súčasných možností financovania bude stále vybudovaná s chýbajúcou adekvátnou palebnou silou, ochranou a mobilitou a pretrvávajúcimi zásadnými kvalitatívnymi nedostatkami týkajúcimi sa bojovej podpory a bojového zabezpečenia. (Hodnotiaca správa SR schválená ministrami obrany členských krajín NATO, október 2020).

²⁵ ÚHP MF SR. (júl 2020) Revízia výdavkov na obranu časť 3.1. Priorizácia podľa Cieľov spôsobilostí 2017.

²⁶ Celková cena za lietadlá, výcvik, muníciu a 2-ročnú prevádzku 14 lietadiel F-16.

²⁷ Informácia pre vládu SR z procesu hodnotenia obranných plánov SR 2019/2020 rezortné číslo SEOP-73-58/2020, tiež v materiáli Hodnotenie obranných plánov SR – 2019/2020 bod č. 3.

²⁸ Nové viacúčelové lietadlá F-16 majú byť v budúcnosti využité na plnenie pridelených cieľov spôsobilostí a sú zároveň deklarované do Iniciatívy pripravenosti NATO.

²⁹ Hodnotiaca správa SR schválená ministrami obrany členských krajín NATO (október 2020).

³⁰ Odpoveď MO SR na vyžiadanie NKÚ SR č. Z-007164/2020/1026/ISA.

³¹ Hodnotenie obranných plánov SR – 2019/2020 bod č. 21.

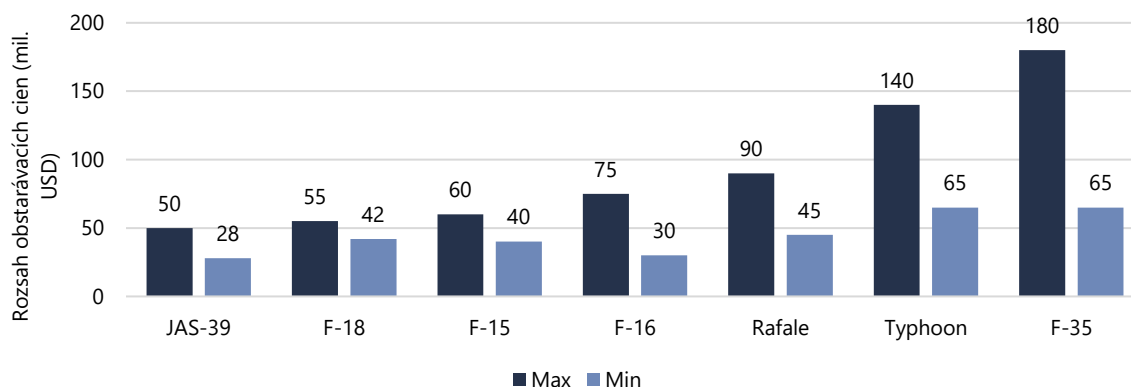
³² Albánsko, Čierna Hora, Estónsko, Island, Lotyšsko, Litva, Luxembursko, Severné Macedónsko, Slovinsko.

³³ Rumunsko, Bulharsko. Nato's Enhanced Air Policing. [\[on-line\]](#)

³⁴ World Air Forces 2018. [\[on-line\]](#)

lietadiel používaných v Aliancii v čase obstarania boli F-35 a Eurofighter Typhoon a medzi najlacnejšie patrili JAS-39 Gripen (JAS-39) a F-18 Hornet. Nákupy týchto viacúčelových taktických stíhacích lietadiel boli realizované v pomerne širokej obstarávacej cene, ktorá je závislá od rozsahu ich vybavenia a zmluvných podmienok (Graf 1).

Graf 1: Obstarávacie jednotkové ceny najpoužívanejších viacúčelových taktických lietadiel v NATO a EÚ (od r. 2008)

Zdroj: Zdroj: Globalsecurity, spracovanie NKÚ SR

V roku 2018 okrem SR obstarávali viacúčelové taktické stíhacie lietadlá v Európe aj Chorvátsko, Belgicko a Bulharsko (Box 2). Bulharský model obstarávania mal z pohľadu základných parametrov k slovenskému najbližšie. Detaily podobných kontraktov³⁵ zo zahraničia sú verejne nedostupné a podliehajú utajeniu. Z pohľadu úspešnosti typov lietadiel v procese obstarávania krajín NATO alebo počtov sú čiastkové informácie verejné (Tab. 2, Box 3).

Tab. 2: Obstarávanie viacúčelových taktických lietadiel v rámci krajín NATO a EÚ (od 2008, počet obstaraných kusov)

Ukončené obstarávania*				
Krajina	Počet**	Typy lietadiel, ktoré boli zvažované		
2008				
<u>Nórsko</u>	56	F-35	<u>JAS-39</u>	<u>Typhoon</u>
2011				
<u>Švajčiarsko</u>	22		<u>JAS-39</u>	<u>Rafale</u> <u>Typhoon</u>
2013				
<u>Rumunsko</u>	24		<u>F-16</u> <u>JAS-39</u>	<u>Typhoon</u>
2016				
<u>Dánsko</u>	28	F-35 <u>F-18</u>	<u>JAS-39</u>	<u>Typhoon</u>
2018				
<u>Chorvátsko</u>	12		<u>F-16</u> <u>JAS-39</u>	Rafale
<u>Slovensko</u>	14		F-16 <u>JAS-39</u>	<u>Mig-29</u>
<u>Belgicko</u>	34	F-35 <u>F-18</u>	<u>JAS-39</u>	<u>Rafale</u> <u>Typhoon</u>
<u>Bulharsko</u>	16		F-16 <u>JAS-39</u>	<u>Typhoon</u>

Zdroj: Globalsecurity³⁶, * tučným písmom sú zvýraznené obstarané / vybrané typy lietadiel, ** počet obstaraných lietadiel

³⁵ Uvedené v časti Cena obstarania.

³⁶ [on-line]

Box 2: Obstarávanie stíhacích lietadiel vo vybraných krajinách NATO v roku 2018

Chorvátsko súhlasilo s nákupom **12 kusov** modernizovaných Izraelských stíhačiek F-16 Barrack za cenu približne 500 mil. USD v rámci úsilia o modernizáciu svojich vzdušných síl. USA však nedali Izraelu súhlas s predajom lietadiel, ktoré od nich dostali. Ako dôvod uviedli už medzitým Izraelom zrealizované úpravy lietadiel. Po náročných rokovaniach nakoniec predseda Izraelskej vlády Netanjahu 28. marca 2018 oznámil, že Chorvátsko kupuje modernizované F-16. V rámci obstarávania si Chorvátsko vyžiadalo ponuky stíhačiek aj z Južnej Kórey, Grécka, Švédska a USA. V marci 2018 oznámila chorvátska vláda dohodu s Izraelom o kúpe 12 kusov modernizovaných F-16 Barrack za približne 485 mil. USD. **V roku 2019 Izrael vyhlásil, že nemôže získať súhlas USA na predaj týchto lietadiel Chorvátsku. Chorvátsko sa nakoniec rozhodlo kúpiť 12 používaných lietadiel Rafale od Francúzska.**

Belgicko sa v marci 2017 rozhodlo vyhlásiť výberové konanie na **34 kusov** nových viacúčelových stíhacích lietadiel, ktoré by nahradili súčasných 54 kusov lietadiel F-16 belgického letectva. **V októbri 2018 Belgicko oznámilo, že kúpi 34 kusov amerických F-35 za 3,6 mld. EUR a nie Európsky Eurofighter Typhoon. Jednotková cena lietadla bola dohodnutá na úrovni 76,3 mil. EUR.**

Bulharsko schválilo projekty obstarávania koncom marca 2017. Podľa bulharských právnych predpisov by však takéto veľké programy mal schvaľovať parlament. **Bulharský model mal z pohľadu základných parametrov k slovenskému najbližšie.** Bulharská vláda zvažovala tri možnosti: 1) nový Eurofighter Typhoon (vyrobený v Taliansku); 2) nový JAS-39 (prenájom, podobne ako Česká republika a Maďarsko); 3) používaný F-16 od portugalských vzdušných síl s modernizáciou MLU (podobne ako Rumunsko). Bolo oznámené, že návrh Eurofighteru je príliš drahý a nezapadá do plánovaného bulharského rozpočtu vo výške 1,5 mld. leva, takže sa v skutočnosti vážne zvažovali iba dve ďalšie možnosti – švédsky nový JAS-39 a použitý portugalský F-16. 1. októbra 2018 zaslali USA, Švédsko a Taliansko ponuky nových stíhacích lietadiel na modernizáciu letectva. Američania ponúkli nové F-18 a F-16, švédsky návrh bol pre nové JAS-39 a Taliansko pre použité Eurofighter Typhoon. Armáda požiadala o ďalšie ponuky z Portugalska, Izraela, Nemecka a Francúzska. **Schválený projekt investičných nákladov počítal s akvizíciou 16 kusov viacúčelových taktických stíhacích lietadiel vo dvoch etapách po 8 kusov za cenu 1,8 mld. BGN (1,1 mld. USD) s odloženou platbou DPH na 10 rokov.** Pracovná skupina poverená hodnotením predložených ponúk vybrala 21. decembra 2018 nový F-16 americkej spoločnosti Lockheed Martin. Prezident Rumen Radev, bývalý veliteľ bulharských vzdušných síl a stíhací pilot tento návrh vetoval. Národný parlament prelomil prezidentské veto 26. júla 2019. **30. júla 2019 po jeho zverejnení v bulharskom štátnom vestníku vstúpil do platnosti kontrakt na kúpu 8 kusov F-16 vrátane podporného vybavenia v hodnote 1,26 mld. USD.** Prvý kus F-16 má byť dodaný v prvej polovici roku 2023, po ktorom budú do konca roka 2023 nasledovať ďalšie 4 kusy. Zvyšok má byť dodaný v roku 2024. Bulharský premiér v septembri 2020 uviedol, že vláda uvažuje o obstaraní ďalších 8 kusov stíhacích lietadiel F-16 ako aj radarových systémov a iného obranného vybavenia. Dohoda predpokladá dodanie šiestich jednomiestnych prúdových lietadiel F-16 a dvoch dvojmiestnych lietadiel používaných na výcvik, ako aj dodávku zbraní, rakety Sidewinder AIM 9X Block II, a tiež multifunkčný informačný a rádiový systém (MIDS JTRS).

Zdroje: [Global Security](#), [Defense-Aerospace](#), [Defense News](#), [SeeNews](#).

Vysvetlivky:

MLU – Program „F-16 Mid-Life Update“ (MLU) bol navrhnutý pre lietadlá F-16A/B na zdokonalenie kokpitu a avioniky na ekvivalent kokpitu na F-16C/D Block 50/52, pridanie schopnosti využiť radarom riadené strely vzduch-vzduch, zvýšenie prevádzkového výkonu a zvýšenie spoľahlivosti, prevádzkyschopnosti a udržateľnosti lietadla. Lietadlá, ktoré dostali túto sadu vylepšení, sú označené F-16AM alebo F-16BM.

Box 3: História a vývoj F-16 a JAS-39 (Príloha 8)

Vo svete bolo do roku 2018 vyrobených:

4 600 lietadiel F-16 – v súčasnosti je približne 2 200 lietadiel v aktívnej službe. Tvoria najväčší podiel (15 %) z desiatich najpočetnejších viacúčelových taktických bojových lietadiel používaných vo svete. Prototyp lietadla F-16 vzlietol v roku 1974. USA zaradili lietadlo do svojej výzbroje v roku 1978 a dodávky ďalším užívateľom začali v nasledujúcich rokoch, keď prvé lietadlá boli dodané Holandsku (1979), Dánsku, Nórsku a Izraelu (1980).

250 lietadiel JAS-39 – v súčasnosti je približne 170 lietadiel v aktívnej službe. Prvý prototyp lietadla JAS-39 vzlietol 1. 12. 1988 a do výzbroje Švédskeho letectva bolo prvé lietadlo zaradené v roku 1993.

Zdroje: [World Air Forces 2021](#), [Lockheed Martin](#), [The Drive](#), [FlightGlobal](#), [natoaktual.cz](#), [SIAF 2021](#)

Česká republika v roku 2014 predĺžila prenájom JAS-39 o 12 rokov. Švajčiari v referende v roku 2014 zamietli nákup švédskych JAS-39 a v ďalšom referende v roku 2020 schválili nákup nových lietadiel v celkovej hodnote 6 mld. CHF.³⁷ Poľsko k existujúcim 48 kusom F-16 obstaralo v minulom roku 32 kusov F-35 v celkovom objeme 4,6 mld. USD.³⁸

Efektívnosť nákupu

SR sa v rámci NATINAMDS zaviazala vyčleňovať minimálny počet 3 kusov lietadiel (2+1 záloha) 24 hodín denne počas celého roka.³⁹ Súčasne VzS OS SR sú povinné zabezpečovať ochranu vzdušného priestoru SR aj vlastnými silami.⁴⁰ Pre realizáciu modernizácie VzS OS SR rezort obrany SR postupne spracoval viaceré analýzy (Príloha 2, 3, 4 a 6), ktoré slúžili ako podklad pri rozhodovaní vlády SR o spôsobe riešenia zabezpečenia vzdušného priestoru SR. Požiadavka na projekt bola vypracovaná VzS OS SR v roku 2014 (Príloha 1).

Niektoré z možností ochrany vzdušného priestoru SR však neboli preskúmané úplne alebo vôbec, napríklad ochrana vzdušného priestoru prostredníctvom NATINAMDS⁴¹ alebo obstaranie modernejších lietadiel (5. generácie).

• **Ochrana vzdušného priestoru prostredníctvom NATINAMDS**

Ochrana vzdušného priestoru prostredníctvom NATINAMDS by vyžadovala zmenu legislatívy SR. Táto možnosť by umožnila, aby zdroje vynaložené na nákup F-16 vrátane budúcich prevádzkových nákladov boli použité na plnenie prioritného cieľa spôsobilostí (ŤMB). Okrem fixných nákladov na úpravu základne Sliac odhadovalo MO SR ročné náklady na 9 až 12 mil. EUR pri odporúčanom formáte NATINAMDS/PoSý 3 kusov, respektíve 12 až 16 mil. EUR pri 4 kusoch lietadiel. Skutočné ročné náklady baltických štátov participujúcich v rámci NATINAMDS / Baltic Air Policing⁴² sú okolo 3,6 mil. EUR (v závislosti od typu vyslaných lietadiel). K týmto nákladom je ešte nutné pripočítať náklady na úpravu letísk.⁴³ **Nákladovo je**

³⁷ [\[on-line\]](#)

³⁸ [\[on-line\]](#)

³⁹ Informácia: Analýza alternatív ochrany vzdušného priestoru SR do času dodania nových taktických stíhacích lietadiel. (február 2019).

⁴⁰ Napr.: Zákon č. 321/2002 Z. z. o OS SR.

⁴¹ ÚHP uviedol, že medzi ďalšie možné alternatívy zabezpečenia vzdušného priestoru patrí predovšetkým dohoda o spoločnom vzdušnom priestore so spojencami, čo NATO odporúča do dodania nových lietadiel (po vzore ochrany pobaltských krajín, ktoré nemajú vlastné vzdušné sily a platia okolo 10 mil. eur ročne za ochranu vzdušného priestoru spojencami). [\[on-line\]](#)

⁴² [\[on-line\]](#)

⁴³ Odpoveď MO Estónska na vyžiadanie NKÚ SR: „Ročné celkové náklady na hostovanie 4 lietadiel pre pobaltské štáty sú približne 3,6 mil. EUR, čo je zhruba 900 000 EUR na lietadlo ročne (typ lietadla závisí od vysielajúceho štátu, nie vždy to je F-16.“ Dohodnuté náklady sú však viac-menej podobné). Odráža to náklady dohodnuté v memorande o porozumení hostiteľskej krajiny s Baltic Air Policing (palivo, ubytovanie pre jednotku, nasadenie, navigácia).

V období rokov 2008 – 2012 rôzne stavebné projekty na renováciu leteckej základne Āmari stáli spolu 81,5 mil. EUR, z čoho asi 32 mil. poskytol NSIP (bezpečnostný investičný program NATO). Okrem toho USA uskutočnili ďalšie investície vo výške asi 26 mil.

uvedená možnosť výrazne najlacnejšia a znamenala by stratu spôsobilosti nadzvukového letectva OS SR.

• **Obstaranie lietadiel 5. generácie (F-35) samostatne alebo v spolupráci so spojencami v NATO**

Lietadlá 5. generácie preukázali rádovo vyššiu bojovú efektívnosť voči lietadlám 4. generácie (15-20 krát).⁴⁴ Obstaranie lietadiel 4. generácie v porovnaní s lietadlami 5. generácie z pohľadu hodnoty za peniaze však nebolo pred obstaraním posudzované. Krajiny NATO zo západnej Európy a Poľsko obstarávajú F-35 a/alebo vyvíjajú v dvoch konzorciách lietadlá 5. generácie.⁴⁵ Cena F-35 sa postupne znižuje. Belgicko uzavrelo v roku 2018 kontrakt na F-35 pri jednotkovej cene porovnateľnej so slovenským nákupom F-16⁴⁶ a dokonca nižšej tzv. systémovej cene.⁴⁷ Poľsko uzavrelo v januári 2020 kontrakt s mierne nižšou systémovou cenou ako v prípade slovenského nákupu F-16.⁴⁸ Členovia NATO z východnej Európy obstarávajú na prechodné obdobie používané lietadlá 4. generácie (Rumunsko, Chorvátsko) alebo prevádzkujú lietadlá 4. generácie (ČR, Maďarsko) a uvažujú o neskoršom nákupe F-35.⁴⁹ Jediné dve krajiny NATO, ktoré v súčasnosti obstarávajú F-16 ako nový typ zavádzaný do výzbroje, sú Slovensko a Bulharsko.⁵⁰ Rizikom rýchleho zastarania obstarávaných lietadiel F-16 sa MO SR nezaoberalo. **Na základe informácií dostupných pred obstaraním F-16 v SR (napr. Box 2, Belgicko) sa javí, že obstaranie lietadiel 4. generácie v porovnaní s lietadlami 5. generácie z pohľadu hodnoty za peniaze nemuselo byť najefektívnejším riešením.**

Podľa NKÚ SR by pri kontrakte na obstaranie vojenskej techniky takéhoto objemu, tak ako je bežné vo svete, bolo vhodné vládou SR požadovať aj kompenzačné (v angličtine používaný aj výraz offsetové) programy. To znamená priame investície do zbrojného priemyslu, zabezpečenie subdodávateľských vzťahov pre vlastnú zbrojnú výrobu, podporu exportu vojenskej produkcie, priemyselnej spolupráce alebo integrácie atď. Obvyklý požadovaný objem kompenzačných programov je do výšky 100 % objemu samotného kontraktu (Príloha 9). Napríklad pri tendri na vojenské taktické lietadlá realizovanom v Poľsku, predstavovali kompenzačné programy 15 % váhy hodnotenia ponúk a výsledný objem týchto programov dosiahol až 170 % hodnoty kontraktu na obstaranie F-16. **Keby vláda SR riešila v rámci zmluvy aj kompenzačné programy, mohla byť ekonomika SR podporená sumou až do výšky obstarávacej ceny lietadiel, t. j. 1,9 mld. EUR s DPH.**

EUR. V súčasnosti prebiehajú aj ďalšie stavebné projekty v hodnote asi 30 mil. EUR. Približná celková suma preto predstavuje asi 137,5 mil. EUR. Je potrebné poznamenať, že letecká základňa Āmari bola prestavaná prakticky od nuly. V SR však už existuje infraštruktúra, z ktorej časť môže byť použiteľná.

⁴⁴ [\[on-line\]](#), [\[on-line\]](#)

⁴⁵ 1. Future Combat Air System: Nemecko, Francúzsko, Španielsko. 2. Tempest FCAS: Veľká Británia, Taliansko, Švédsko.

⁴⁶ V prípade Belgicka je však potrebné zohľadniť väčší počet obstarávaných lietadiel než v SR (34 kusov vs. 14 kusov), odpustenie vývojových nákladov zo strany USA a úspory zo spolupráce na prevádzke s Holandskom. Jednotková cena lietadla (tzv. „flyaway“ cena) bola s Belgickom pre F-35 dohodnutá vo výške 76,3 mil. EUR. SR sa v rovnakom čase dohodla na jednotkovej cene F-16 vo výške 72/76,5 mil. EUR. [\[on-line\]](#), [\[on-line\]](#), [\[on-line\]](#)

⁴⁷ Systémová cena je jednotková cena lietadiel navýšená o spôsobilosti, aby mohli fungovať ako bojový systém, napr. servis, infraštruktúru, výcvik, muníciu atď. Zjednodušene je to cena celého kontraktu prepočítaná na lietadlo. Systémová cena (cena kontraktu prepočítaná na 1 kus) Belgicko F-35 – 106 mil. EUR vs. SR F-16 - 133,7 mil. EUR.

⁴⁸ 32 kusov za 4,162 mld. EUR, teda 130,1 mil. EUR za kus (kurz NBS k 31. 1. 2020 vo výške 1,1052 USD/EUR). [\[on-line\]](#)

⁴⁹ [\[on-line\]](#)

⁵⁰ Aj napriek nižšej prevádzkyschopnosti a vyšším prevádzkovým nákladom (všetky tieto parametre sa pri F-35 s procesom zavádzania postupne zlepšujú), je F-35 z hľadiska pomeru hodnoty za peniaze výrazne efektívnejším bojovým systémom než F-16, a najmä perspektívnejším. S uvedeným súvisí predpoklad rýchleho zastarania lietadiel 4. generácie oproti lietadlám 5. generácie už v horizonte 10 – 15 rokov.

V rámci zisťovania možností prenájmu lietadiel MO SR formou žiadosti o informácie (RFI⁵¹) oslovilo v rokoch 2013 – 2014 štyri krajiny (Box 4). Len švédka strana reagovala na možnosť prenájmu kladne.⁵²

Box 4: Záujem SR o prenájom lietadiel

- **USA (typ F-16)** nevykonávalo prenájom lietadiel F-16. Zároveň boli prvýkrát predložené ponuky na možný nákup 8 a 14 stíhacích lietadiel F-16.
- **Veľká Británia (typ EUROFIGHTER TYPHOON)** neponúkala prenájom lietadiel. MO SR vyhodnotilo, že tento typ lietadla je absolútne neefektívny z pohľadu nákupu a následnej prevádzky z hľadiska finančných nárokov, možností rozpočtu SR a samotného rezortu.
- **Francúzsko (typ RAFALE)** cestou Directorate General of Armaments (DGA) odpovedalo, že nebude reagovať. Zároveň tento typ lietadla vysoko prekračoval ekonomické možnosti SR.
- **Švédsko (typ JAS-39)** predložilo ponuku na možný prenájom lietadiel cez agentúru FXM (The Swedish Defence and Security Export Agency).

Vláda SR súhlasila so zahájením rokovaní so švédskou vládou o prenájme lietadiel JAS-39⁵³. **Pri rokovaníach o samotnej zmluve však podľa vyjadrenia MO SR nedošlo k zhode vo viacerých zásadných otázkach.**⁵⁴ Preto vláda SR ďalším uznesením⁵⁵ rozšírila možnosti obstarania a poverila MO SR rokovať na úrovni vlád o obstaraní taktických lietadiel formou nákupu, lízingu alebo prenájmu v zmysle Konceptie rozvoja VzS OS SR tak, aby MO SR do 30. 9. 2017 predložilo vláde SR na schválenie príslušné zmluvné dokumenty spolu s kvantifikáciou finančných nákladov. Na základe súhlasného písomného stanoviska predsedu vlády SR bol uvedený termín posunutý do 29. 6. 2018. Následne boli požiadané o informácie tri vlády: Švédsko, USA a Ruská federácia (RF) so žiadosťou o zaslanie svojich návrhov a podmienok (súčasne s cenovou ponukou). MO SR v analýze posudzovalo tri možnosti ochrany vzdušného priestoru SR (Box 5)⁵⁶. **Vláda SR z týchto troch možností zvolila obmenu stíhacieho letectva formou nákupu nových lietadiel.**

Box 5: Možnosti ochrany vzdušného priestoru SR (posudzované v poslednej analýze MO SR)

1. Ponuka na nákup, prenájom a lízing lietadiel JAS-39 C/D Gripen (Švédsko)

Švédka strana zaslala návrhy na tri spôsoby obstarania lietadiel (*nákup, prenájom a lízing*). Po posúdení a vyhodnotení všetkých troch spôsobov obstarania lietadiel, bol ako najvýhodnejší návrh vyhodnotený návrh na nákup lietadiel JAS-39 C/D.

2. Ponuka na nákup lietadiel F-16 Block 70/72 (USA)

Kontrakt na nákup (*lízingu a prenájmu lietadiel legislatíva USA neumožňuje*) je na úrovni vlád prostredníctvom fondov FMS.

3. Obstaranie používaných lietadiel inej armády

Posudzované boli len používané lietadlá F-16. MO SR uviedlo, že „predpokladané náklady na 14 užívaných lietadiel F-16 sú vo výške 214 mil. EUR.“ MO SR nevedelo uviesť o lietadlá ktorej krajiny išlo, s akou životnosťou, akými nákladmi na modernizáciu, a prečo bola daná možnosť zamietnutá.

⁵¹ Request for Information (vyžiadanie informácií) – dopytový dokument, ktorého cieľom je zistiť, či dodávateľ má dostupné produkty alebo služby, ktoré spĺňajú očakávania a požiadavky dopytujúceho.

⁵² Analýza spôsobu obstarania taktických lietadiel potrebných ako náhrada za stíhacie lietadlá MiG-29 VzS OS SR (Príloha 4, jún 2016).

⁵³ Uznesenie vlády SR zo dňa 18. 3. 2015: [\[on-line\]](#)

⁵⁴ Podľa Analýzy spôsobu obstarania taktických lietadiel potrebných ako náhrada za stíhacie lietadlá MiG-29 VzS OS SR k nezhode došlo v základných otázkach spôsobu prenájmu, podľa akého práva (medzinárodné verejné vs. súkromné) sa zmluva uzavrie, v otázkach sankcií, v otázkach rozhodného práva, v otázkach zmluvy o dvojito zdanení a v akej mene bude platba.

⁵⁵ Uznesenie č. 444/2016 dňa 28. 9. 2016, ktorým vláda SR schválila zmenu uznesenia č. 139/2015. [\[on-line\]](#)

⁵⁶ Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel, I. časť – neutajovaná.

Pri rozhodovaní vlády SR bolo podkladom aj hodnotenie ÚHP⁵⁷ (Box 6).

Box 6: Hlavné závery ÚHP k nákupu F-16 (ex-ante hodnotenie)

- Podľa NATO Hodnotenia spôsobilosti 2017 **nákup lietadiel zníži potrebné financie od rozvoja prioritných spôsobilostí**. NATO explicitne neuviedlo presný počet stíhačiek na zabezpečenie ochrany vzdušného priestoru (Air Policing).
- Podľa MO SR pre zabezpečenie 2 lietadiel v bojovej pohotovosti pre SR bolo potrebných 14 lietadiel kvôli požiadavkám na zálohu a bojový výcvik pilotov. **NATO za prioritné oblasti považuje ťažkú mechanizovanú brigádu** (bojové obrnené vozidlá, tanky, húfnice) a mobilné monitorovanie vzdušného priestoru.
- MO SR počíta s prevádzkou lietadiel MiG-29 až do dodania nových lietadiel v roku 2023/2024. Dnešných 12 lietadiel MiG-29 spĺňa technické požiadavky NATO iba na 40 %. **Finančne boli porovnané dve ponuky, ostatné boli vylúčené z dôvodu očakávaných vysokých nákladov alebo krátkej očakávanej životnosti**.
- Analýza obmeny MO SR **zamietla možnosť nákupu používaných lietadiel F-16 alebo JAS-39, kvôli komplikovanému postupu a vysokým rizikám**. Možné krajiny a očakávané náklady, spojené s kúpou používaných lietadiel, neboli detailnejšie rozpracované. Používané lietadlá kupovalo napr. Chorvátsko alebo Rumunsko.
- Analýza obmeny MO SR **neposudzovala ani možnosť zabezpečenia ochrany vzdušného priestoru spojeneckými vzdušnými silami**, keďže dlhodobou by takáto možnosť nebola v súlade s Cieľmi NATO.
- Na základe predložených ponúk a analýzy obmeny MO SR je nákup nových amerických F-16 finančne výhodnejší v porovnaní so švédskymi JAS-39.
- Analýza obmeny MO SR porovnáva celkové náklady na vlastníctvo ponúk do roku 2048, **ponuka lietadiel F-16 je v súčasnej hodnote (2018) výhodnejšia o 8 % než pri JAS-39**. Po nákupe stíhacích lietadiel bude potrebné prehodnotiť prioritu jednotlivých modernizačných obranných nákupov v rámci OS SR s cieľom zachovať finančné ciele aj ciele spôsobilosti voči NATO.

Napriek tomu, že ÚHP uviedol nutnosť preverenia skutočnej minimálnej potreby lietadiel, v hodnotení investičného projektu počítal s "dennou dostupnosťou" na úrovni 50 %.⁵⁸ Pritom „priemernú schopnosť leteckej techniky“ pri nových F-16 uvádzalo aj MO SR vo vládou schválenom materiáli „Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel – I. časť neutajovaná“ (Príloha 6) na úrovni 70 %. Táto hodnota korešponduje aj s oficiálnymi údajmi United States Air Force (USAF).⁵⁹ Ak by pri kalkulácii použil **ÚHP túto hodnotu, v ich hodnotení investičného projektu by vyšla potreba obstarania 10 lietadiel F-16** (bližšie vid' časť 2. Spôsob výpočtu). Preto NKÚ SR požiadal MO SR o predloženie všetkých podkladov, na základe ktorých ÚHP spracoval takéto porovnanie. **MO SR písomne odpovedalo, že nedisponuje podkladmi, ktoré by relevantne preukázali skutočnosť, ktoré dokumenty MO SR poskytlo ÚHP**. NKÚ SR tiež požiadal švédsku (JAS-39) aj americkú (F-16) stranu o informácie o prevádzkových nákladoch.⁶⁰ Švédská strana (SAAB) uviedla v súčasnosti priemerné operačné náklady na letovú hodinu JAS-39 vo výške 175 000 SEK (17 328 EUR), americká strana (veľvyslanectvo USA v BA) 25 000 USD (20 641 EUR).⁶¹ **Podľa týchto údajov náklady na letovú hodinu F-16 boli k 14. 6. 2021 o 19,1 % vyššie ako náklady na prevádzku JAS-39.**⁶² **Vzhľadom na evidentné nezrovnalosti**

⁵⁷ V zmysle uznesenia vlády SR č. 471/2017, úloha C.2. Jedným zo zadaní projektu Hodnota za peniaze je ekonomicky posudzovať plánované verejné investície. ÚHP MF SR preto v júli 2018 pripravil hodnotenie predmetného nákupu.

⁵⁸ ÚHP MF SR uviedlo, že podľa štatistik USAF je priemerný podiel lietadiel v údržbe a oprave okolo 50 %, z čoho pri potrebe 7 bojjaschopných lietadiel vychádza potreba 14 lietadiel.

⁵⁹ Bojaschopnosť (Mission Capable).

⁶⁰ Štruktúra nákladov Operation & Support CPFH USAF.

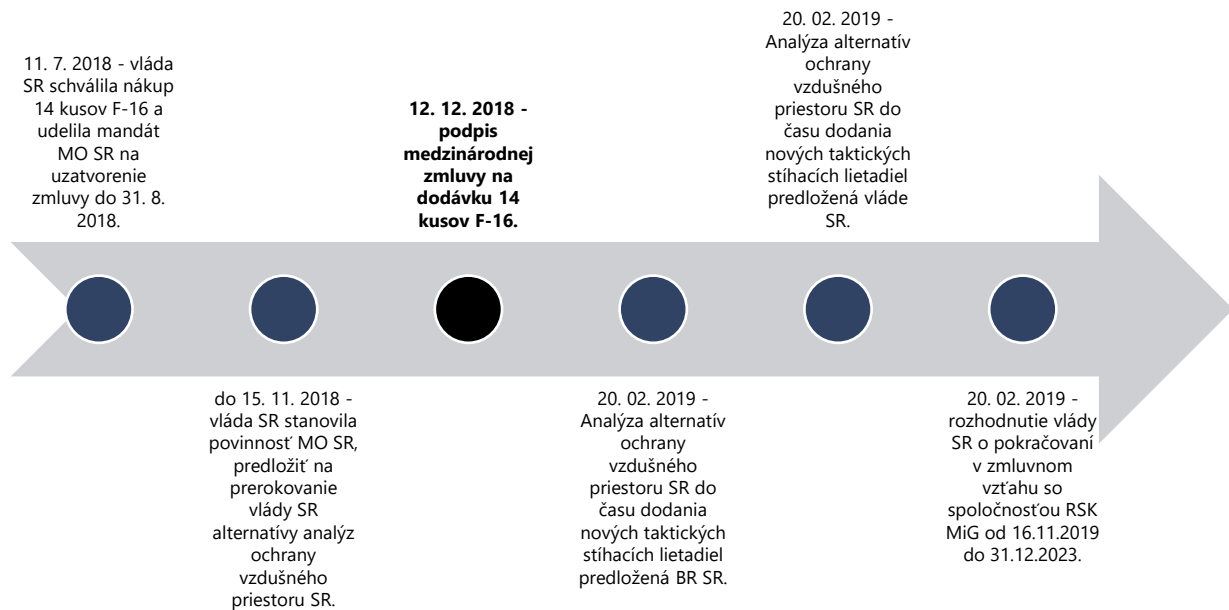
⁶¹ Americká strana odpovedala v apríli 2021 a švédská strana v máji 2021.

⁶² Pri prepočte na EUR bol použitý kurz podľa NBS k 14. 6. 2021.

v analýze⁶³, ako aj všetky verejne dostupné a poskytnuté zdroje, vrátane analýz významných zdrojov⁶⁴, sa skutočné náklady na životný cyklus javia opačne – v prospech JAS-39.

MO SR v rámci generačnej výmeny leteckej stíhacej techniky SR navrhlo realizovať nákup 14 lietadiel typu F-16 od vlády USA v rámci programu Foreign Military Sales⁶⁵. **Na základe posúdenia možností a výhod aj nevýhod v následnom dlhodobom strategickom plánovaní VzS OS SR, bola táto ponuka vybraná ako najvýhodnejšia.** Následne bol spustený proces podpisu zmluvy (Obr. 2).

Obr. 2: Proces podpisu zmluvy na dodávku F-16

Zdroj: MO SR, spracovanie NKÚ SR

V celom plánovacom a realizačnom procese pri obstaraní nových taktických stíhacích lietadiel pre potreby VzS OS SR rezort MO SR vo vládou definovanom rámci posúdil ním vybrané varianty. NKÚ SR si písomne vyžiadal vysvetlenie k viacerým otázkam týkajúcim sa hospodárnosti a efektívnosti nákupu, ktoré vznikli počas preskúmania. **MO SR však NKÚ SR nepredložilo tieto podklady a analýzy ochrany vzdušného priestoru SR:**

- **Ochrana vzdušného priestoru prostredníctvom NATINADS (NATINAMDS)**
- **Prenájom alebo lízing lietadiel**
- **Nákup starších lietadiel s dostatočnou rezervou životnosti.**

⁶³ Napriek o cca 1/2 vyššej max. vzletovej hmotnosti a výkone motora (F-16 vs. JAS-39) boli pri (generačne rovnakých) oboch lietadlách, náklady na spotrebu paliva počas životného cyklu kalkulované ako rovnaké. V „Návrhu na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel, I. časť – neutajovaná“ sú kalkulované náklady na úpravu letiska Sliač rovnaké pre oba typy lietadiel. V „Analýze obmeny taktických stíhacích lietadiel VzS OS SR“ však MO SR uvádza pre F-16 potrebu významne vyšších nárokov na skladovacie kapacity pre F-16 (Tab. 13), infraštruktúrnych úprav, predĺženie vzletovej a rozšírenie pojazdových dráh (tab. 14), ako aj potrebu špecifických pracovísk („Hydrazin“, Tab. 14).

⁶⁴ Fast jet operating costs. Cost pre flight hour Study of selected aircraft - Jane's; (marec 2012). [on-line]. Štúdia je jediný verejne dostupný zdroj porovnávajúci prevádzkové náklady. Metodológiu štúdie však nie je možné pre nedostupnosť podkladových dát overiť. Keďže bola vypracovaná pre výrobcu lietadla Gripen (SAAB), nemôžeme ju považovať za absolútne neustrannú.

⁶⁵ [on-line]

Zhodnotenie využitia a počtu lietadiel

V súlade so strategickými dokumentmi⁶⁶ OS SR deklarovali, že na dobudovanie a udržanie nevyhnutných operačných spôsobilostí taktického letectva potrebujú 14 kusov viacúčelových taktických stíhacích lietadiel.⁶⁷ MO SR v pôvodnom návrhu zvolilo dva spôsoby výpočtu množstva potrebných lietadiel: 1) podľa počtu pilotov a minimálneho množstva letových hodín (LH) na pilota, 2) podľa minimálneho potrebného počtu lietadiel.

1. Spôsob výpočtu – podľa počtu pilotov a minimálnych LH na pilota

Výpočet minimálneho počtu potrebných lietadiel je odvodený od počtu pilotov, ktorých potrebujú mať VzS OS SR pripravených, aby plnili podmienky stálej pohotovosti v rámci NATINAMDS/PoSy a platnej legislatívy. **Podľa analýzy MO SR je plánovaný ročný nálet 2 100 LH možné splniť s minimálnym počtom 14 lietadiel.**⁶⁸ MO SR stanovilo⁶⁹:

- minimálny potrebný počet 15 pilotov⁷⁰
- priemerný ročný nálet lietadiel na 150 hodín na lietadlo ročne⁷¹
- ročný požadovaný nálet 140 LH na pilota⁷².

Potrebný počet lietadiel bol tak na základe stanoveného celkového ročného náletu 2 100 LH vypočítaný na 14 kusov (Box 7).

Box 7: Výpočet MO SR podľa počtu pilotov

15 pilotov x 140 LH na pilota = 2 100 LH celkom ročne

2 100 LH ročne/150 LH na lietadlo a na rok = 14 lietadiel

V súčasnosti sa priemer ročného náletu F-16 v rámci USAF pohybuje na úrovni 200 LH, avšak dlhodobé skúsenosti potvrdzujú, že pre budúcu prevádzku je reálne uvažovať o ročnom nálete na lietadlo až do výšky 300 LH ročne. Priemerný ročný nálet F-16 sa v roku 2013 pohyboval na úrovni 316 LH.⁷³ Výrobcom stanovená životnosť tohto lietadla je 12 000 LH.⁷⁴ Z „Analýzy alternatív ochrany vzdušného priestoru SR do času dodania nových taktických stíhacích lietadiel“⁷⁵ (Príloha 3) vyplýva, že v súčasnosti je výška ročného náletu na jedného pilota na úrovni približne 90 LH a VzS OS SR dosahujú celkový ročný nálet na úrovni 1 000 LH.⁷⁶ VzS OS SR si pri obstarávaní stanovili dosiahnuť ročný nálet 2 100 LH ročne, teda

⁶⁶ Dlhodobý plán rozvoja obrany (vláda SR 2017), Plán vyzbrojovania (MO SR 2017), Konceptia rozvoja VzS OS SR (MO SR 2015).

⁶⁷ Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel – I. časť neutajovaná. [\[on-line\]](#)

⁶⁸ MO SR využil informácie zo schválených Konceptií rozvoja spôsobilostí taktického letectva: „Konceptia rozvoja spôsobilostí taktického letectva č.: VVzS-76-36/2015“ a „Konceptia rozvoja spôsobilostí VzS OS SR č.: VVzS-304-6/2018-ODP“.

⁶⁹ Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel – I. časť neutajovaná. [\[on-line\]](#)

⁷⁰ Analýza preukazujúca tento počet ako minimálny potrebný nebola predložená.

⁷¹ Výrobca udáva kapacitu pre obstarané lietadlá F-16 v objeme 12 000 LH. [\[on-line\]](#). Pri 40-ročnej prevádzke je to 300 LH ročne. Z dôvodu morálnej zastaranosti a intenzívneho vývoja lietadiel 5. generácie je však predpoklad kratšej prevádzky, čo ešte zvyšuje ročnú kapacitu LH na lietadlo.

⁷² Ročný požadovaný nálet stanovuje dokument „Allied Command Operations Forces Standards, Volume III – Air Forces“ (180 LH, z ktorých možno odpočítať 40 LH na leteckom simulátore). Podľa Požiadavky na projekt (Príloha 1) bol skutočne dosiahnutý nálet na operačného pilota v roku 2013 len 51,5 LH ročne.

⁷³ „Costs of Flying Units in Air Force Active and Reserve Components“ (RAND 2013). Príklady ročného náletu konkrétnych lietadiel F-16 v rámci USAF. [\[on-line\]](#), [\[on-line\]](#)

⁷⁴ [\[on-line\]](#)

⁷⁵ Predložená na základe vyžiadania NKÚ SR.

⁷⁶ Podľa Požiadavky na projekt (Príloha 1) dosahovali v rokoch 2010 – 2014 priemerný ročný nálet na úrovni len 740 LH ročne. Prítom v prvej abonentnej zmluve bolo dohodnutých 2 400 LH a v druhej 1 200 LH ročne.

dvojnásobok. **Pri 30/40-ročnej prevádzke 14 lietadiel F-16 však majú VzS OS SR celkom k dispozícii minimálne dvojnásobný počet LH oproti plánom MO SR, a to až 5 600/4200 LH ročne (Box 8).**

Box 8: Celková obstaraná kapacita letových hodín

14 lietadiel * 12 000 LH na lietadlo = 168 000 LH spolu
168 000 LH spolu/40 rokov = 4 200 LH/rok
168 000 LH spolu/30 rokov = 5 600 LH/rok

Stanovený cieľ 2 100 LH ročne je pri 40-ročnej prevádzke na úrovni len 50 % zakúpenej kapacity LH. Pri 30-ročnej prevádzke je to dokonca 37,5 %.⁷⁷ To vytvára priestor pre diskusiu o využití celkového počtu obstaraných lietadiel.

2. Spôsob výpočtu – podľa minimálneho potrebného počtu lietadiel

MO SR stanovilo potrebu bojaskopných lietadiel⁷⁸ na:

1. 3 lietadlá pre stálu pohotovosť NATINAMDS/PoSy (2+1)
2. 4 lietadlá na výcvik⁷⁹.

Bojaskopnosť⁸⁰ lietadiel F-16 sa podľa štatistík USAF pohybovala na úrovni 70 %⁸¹ a túto hodnotu použilo MO SR aj pre výpočet potrebného celkového počtu lietadiel.⁸² **Pre sedem požadovaných bojaskopných lietadiel je pri bojaskopnosti na úrovni 70 % potrebný celkový počet deväť lietadiel⁸³.** Vzhľadom na dva rôzne spôsoby výpočtu a pochybnosti o ich správnosti, NKÚ SR si vyžiadal ich detailnejšie vysvetlenie. Nové vedenie MO SR poskytlo dva iné spôsoby výpočtu, než boli použité v pôvodnom návrhu (Box 9).

Box 9: Výpočet počtu bojaskopných lietadiel, ktorý poskytlo MO SR v decembri 2020

1. Spôsob (v mierovom stave):
 - 2+1 – pre zabezpečenie plnenia úloh NATINAMDS/PoSy
 - 6 – zabezpečenie plnenia úloh výcviku.
2. Spôsob (pri nasadení lietadiel v zahraničí):
 - 2+1 – pre zabezpečenie plnenia úloh NATINAMDS/PoSy
 - 4 – nasadenie v zahraničí
 - 2 – zabezpečenie plnenia úloh výcviku.

Podľa oboch spôsobov výpočtu pre deväť požadovaných bojaskopných lietadiel je pri bojaskopnosti na úrovni 70 % potrebný celkový počet 13 lietadiel.⁸⁴ MO SR v odpovedi na

⁷⁷ $2100 / 5600 = 37,5 \%$. $2100 / 4200 = 50 \%$.

⁷⁸ Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel – I. časť neutajovaná: (júl 2018). [on-line], Analýza obmeny taktických stíhacích lietadiel VzS OS SR: (júl 2018). Konceptia rozvoja spôsobilosti taktického letectva. (jún 2015) – VzS OS SR v tejto koncepcii definovali potrebu 8 lietadiel pre NATINAMDS.

⁷⁹ V materiáli „Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel – I. časť neutajovaná“ síce uviedlo 4-5 lietadiel na výcvik avšak podľa ostatných uvedených počtov to mali byť 4 lietadlá (inak prepočet nedáva zmysel, je v ňom o jedno lietadlo navyš). 3 lietadlá na periodických prácach boli nesprávne zaradené medzi bojaskopné.

⁸⁰ MC (Mission Capable) je schopnosť plne alebo čiastočne plniť bojové úlohy. USA Department of Defense [on-line] str. 4, bod 5.3.2.1.

⁸¹ USAF – Air Force Magazin. Vo fiškálnom roku 2019 bola bojaskopnosť F-16C – 72,97 % a F-16D – 70,37 %. [on-line].

⁸² Za posledných 10 rokov úroveň bojaskopnosti (MCR) F-16 v rámci USAF postupne klesala z úrovne 80 % na súčasnú úroveň 71 až 73 %. Pri nových lietadlách je bojaskopnosť vyššia. Pre výpočet bola použitá hodnota, ktorú uviedlo MO SR v materiáli Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel – I. časť neutajovaná. [on-line], hodnota 70 %.

⁸³ $10 * 0,7 = 7$ kusov bojaskopných lietadiel. $70 \% = 0,7$.

⁸⁴ $13 * 0,7 = 9,1$ kusov, čo znamená 9 bojaskopných lietadiel. $70 \% = 0,7$.

vyžiadanie NKÚ SR z decembra 2020 neposkytlo dostatočné vysvetlenie uvedených rozporov týkajúcich sa počtu obstaraných lietadiel F-16.⁸⁵ NKÚ SR preto upozorňuje na riziko, že sa celkový počet obstaraných lietadiel nevyužije.

Riziká v ľudských zdrojoch

Na účel získania licencie pre pilotovanie obstaraných 14 lietadiel F-16 VzS OS SR určili na preškolenie 22 pilotov, ktorí sa zúčastnia výcviku.

Jazyková príprava a letecký výcvik pilotov potrvá 40 mesiacov.⁸⁶ Základný výcvik bude prebiehať na lietadle T-6A⁸⁷ a pokračovací výcvik na lietadle T-38C⁸⁸. Následne začne výcvik na stíhačkách F-16.⁸⁹

Veková štruktúra vybraných pilotov je v rozmedzí od 27 do 38 rokov (k roku 2018). Pri výbere pilotov na preškolenie na novú techniku sú kladené prísne kritériá, napr. letové skúsenosti, bezpečnostná previerka (TAJNÉ), jazykové skúsenosti (úroveň B2) a zdravotná kvalifikácia (LA-1 NADZVUK). S výcvikom začalo šesť pilotov (2019) a v roku 2020 k nim pribudlo ďalších osem.

V súčasnej dobe sú vojenski piloti primárne školení a pripravovaní v rámci vybraných študijných programov na Leteckej fakulte v Košiciach (LF TUKE).⁹⁰ Toto doplňovanie profesií „pilot a odborník pre riadenie letovej prevádzky“ je zabezpečované na základe Zmluvy o spolupráci medzi Akadémiou OS generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši a Technickou univerzitou v Košiciach. Každoročné počty, na základe ktorých sú prijímaní študenti, vychádzajú z reálnej požiadavky MO SR a sú každým rokom upresňované.

Pri výbere technického personálu bola vypracovaná analýza pripravenosti na prevádzku nového typu taktického lietadla s popisom možných rizík. Organizačná štruktúra Inžiniersko-leteckej služby (ILS) pre nový typ taktického lietadla bude pozostávať z približne rovnakého počtu systémových funkcií ako je to v súčasnosti. Preto bola vykonaná aj analýza záujmu technického personálu ILS o prácu na novej leteckej technike, ktorá ukázala nepostačujúcich 137 záujemcov o prácu technického personálu. **Analýza okrem nedostatku počtu záujemcov ukázala aj tieto riziká: vysoký vek technického personálu ILS⁹¹, nevhodné hodnostné zloženie, negatívny vplyv výsluhového dôchodku⁹² a jazyková nepripravenosť.**

Výpočet celkovej ceny obstarania

Celková zmluvná cena za 14 kusov stíhačích lietadiel F-16 bola stanovená bez uvedenia jednotkovej ceny (Box 10). NKÚ SR sa preto kvôli lepšej prehľadnosti rozhodol v tomto materiáli uviesť aj túto cenu.

⁸⁵ V posledných analýzach pred obstarávaním predložených v júli 2018 BR aj vláde SR bola uvedená argumentácia pre zakúpenie 10 lietadiel F-16 avšak obstaraných bolo 14 lietadiel.

⁸⁶ Morrisova základňa Leteckej národnej gardy v Tuczone (Arizona, USA). [\[on-line\]](#)

⁸⁷ Letecká základňa Laughlin (Texase, USA). [\[on-line\]](#)

⁸⁸ Letecká základňa Columbus (Mississippi, USA). [\[on-line\]](#)

⁸⁹ Letecká základňa Luke AFB (Arizona, USA). [\[on-line\]](#)

⁹⁰ [\[on-line\]](#) a [\[on-line\]](#)

⁹¹ Väčšinu technického personálu ILS tvorí v súčasnosti personál vo veku 34 až 41 rokov. V rokoch 2022 – 2023 bude ich priemerný vek vyšší ako 40 rokov; (Príloha 6).

⁹² V roku 2023 bude mať nárok na výsluhový dôchodok 73 % technického personálu ILS, ktorí budú aktuálne dostupní pre nový typ leteckej techniky v zostave terajšieho personálu ILS.

Box 10: Celková a jednotková cena obstarania F-16

Podpísané zmluvy:

Lietadlá:	1 632 133 844 USD (Príloha 5 a 9)
Výcvik:	145 523 484 USD (Príloha 5 a 12)
Munícia a rakety:	94 911 262 USD (Príloha 5 a 13)

Spolu: 1 872 568 590 USD*

Pozn.: *Cena bez DPH za lietadlá F-16, výcvik, muníciu a dvojročnú prevádzku. (Príloha 10)

Odhadované náklady na ďalších 8 rokov prevádzky **720 000 000 USD** (Analýza VzS OS SR)

Ďalšie vyvolané náklady:

Náklady na dopravu	30 000 000 USD
Odpočet za výskum a vývoj	- 22 000 000 USD
Zníženie administratívneho poplatku (od 1. 6. 2018)	- 4 000 000 USD

Celková cena obstarania s predpokladanými nákladmi na 10-ročnú prevádzku

	2 596 568 590 USD
Prepočet na EURO	2 152 328 075 EUR
s DPH	2 582 793 690 EUR

Jednotková cena stíhacieho lietadla F-16 C Block 70 (jednomiestne) bez výzbroje je vo výške 72 mil. USD a F-16 D Block 70 (dvojmiestne) vo výške 76,5 mil. USD bez DPH. (Príloha 11)

Pozn.: Kurz NBS k 18. 1. 2021 (1,2064 USD/EUR). Splátky vo výške viac ako 1 mld. USD už boli zaplatené v rokoch 2019 a 2020 s príslušným kurzovým rozdielom, preto celková cena uvedená v EURO má len informatívny charakter. (Príloha 10)

Dokúpená je rozšírená letecká výzbroj o rakety SIDEWINDER spolu s cvičnou raketou celkovo v počte 108 kusov. K tomu bude dodaná celková technická ako aj pozemná podpora spolu s technickou dokumentáciou. Započítaná je aj logistická podpora a výcvik technického personálu. (Príloha 13)

Ak by sme odrátali náklady na prevádzkovanie lietadiel počas nasledujúcich 8 rokov (sú určené bez palív a mazív), po ukončení dvojročnej servisnej doby ktorá je poskytovaná výrobcom a zahrnutá aj v kontrakte, tak suma, ktorú musí SR zaplatiť je vo výške 1 857 528 918,58 EUR s DPH.

Všetky ceny sú uvádzané vrátane administratívneho poplatku, balenia a dopravných nákladov.

Vypočítaná jednotková cena je však len čistou cenou za 1 kus, ku ktorej treba pripočítavať a zohľadňovať postupne všetky súčasti, ktoré vstupujú do celkovej jednotkovej ceny.⁹³ Pôvodne boli termíny dodávok prvých kusov stíhacích lietadiel F-16 zmluvne stanovené na 3. štvrt'rok 2022, avšak neskorším dodatkom k zmluve došlo k predĺženiu termínu prvej dodávky do SR o deväť mesiacov. **Toto oneskorenie dodávky spôsobí zvýšenie predpokladaných nákladov na servis lietadiel MiG-29 približne o 22,5 mil. EUR a súčasne aj zvýšenie ďalších nákladov na ich prevádzku.**⁹⁴

Letisko SLIAČ⁹⁵

Nákupom novej leteckej techniky je nutné od začiatku zmeniť systém jej prevádzky, vrátane vybudovania všetkých nevyhnutných objektov podľa pokynov výrobcu, keďže súčasný stav dostupnej infraštruktúry nezodpovedá požiadavkám a stav existujúcej infraštruktúry je na veľmi nízkej úrovni. Vo väčšine prípadov sú existujúce objekty po dobe životnosti, pretože pre nedostatok finančných prostriedkov nie je zabezpečená rutinná a štandardná údržba. **Pred dodaním novej leteckej techniky bude vykonaná kontrola pripravenosti priestorov, z ktorej budú vychádzať ďalšie opatrenia a odporúčania.**⁹⁶

⁹³ Je určená len za konštrukciu lietadla, bez motorov, radarov, prídavných agregátov, ktoré sú nejakým spôsobom klasifikované ako „citlivé“ časti stroja z dôvodu originality a know-how. Je nutné pripočítat aj mnohé sprievodné dokumentácie, licencie, návody, postupy, rôzne typy logistickej podpory a pod. (Príloha 11.)

⁹⁴ Ročný odhadovaný náklad na servis lietadiel, vyplývajúci z abonentnej zmluvy so spoločnosťou RSK MiG je vo výške 30 mil. EUR. Teda $9/12 * 30 = 22,5$ mil. EUR.

⁹⁵ Taktické krídlo generálmajora Otta Smika – SLIAČ – VzS OS SR.

⁹⁶ Napr. USA požadujú dodržiavanie veľmi prísneho a striktného spôsobu nakladania s citlivými údajmi, ako aj s výrobnými postupmi tých zariadení, ktoré sú klasifikované neraz aj stupňom SECRET. Zabezpečenie podmienok prevádzky, uloženia a

Predpokladaná cena zmeny infraštruktúry vychádza z odporúčaných rozmerov pre jednotlivé objekty poskytnuté od zástupcu výrobcu leteckej techniky. Ceny za mernú jednotku sú z publikácie „Zborník ukazovateľov priemernej rozpočtovej ceny na mernú jednotku objektu / Budovy a inžinierske stavby podľa Klasifikácie stavieb“ (2012). Výsledné náklady na zmenu infraštruktúry letiska Sliač sú vo výške 50 mil. EUR bez DPH. Do nákladov za jednotlivé objekty neboli započítané náklady na možné búranie nevyhovujúcich objektov, stavebné úpravy jednotlivých objektov, neboli vyčíslené náklady potrebné pre vybudovanie inžinierskych sietí, ani náklady za vybudovanie zabezpečenia na stupeň „TAJNÉ“. Je oprávnený predpoklad, že výsledné náklady na zmenu infraštruktúry letiska budú vyššie. Odhadovaný nárast je 10 %, tzn., že očakávaná výsledná cena bude cca 55 mil. EUR bez DPH.⁹⁷

Odhadované náklady na projektovú prípravu vrátane projektového manažmentu NATO Support and Procurement Agency (NSPA) a realizáciu stavby (vrátane rezervy na nepredvídané okolnosti) 1. a 2. časti stavby na leteckej základni Sliač predstavujú sumu vo výške 68 mil. EUR bez DPH.⁹⁸ Náklady na projektovú prípravu a realizáciu stavby 3. časti predstavujú sumu vo výške 1,5 mil. EUR bez DPH. Financovanie návrhu bude zabezpečené v rámci rozpočtu kapitoly MO SR v programe 095 – Rozvoj obrany, podprogram 09504 – Rozvoj infraštruktúry síl. Skutočné realizačné náklady vychádzajú, resp. budú vychádzať až zo spracovanej projektovej dokumentácie pre stavebné konanie a realizáciu stavby a z výsledku procesu obstarávania.⁹⁹ **Rekonštrukcia letiska Sliač bude stáť 69,5 mil. EUR bez DPH.**

Logistické zabezpečenie a náklady na prevádzku

Každá obmena vysoko-technologického systému so sebou prináša aj nový spôsob logistického zabezpečenia. Je to predovšetkým dodávka náhradných dielov (ND), materiálu, pozemného vybavenia, kontrolno-meracej techniky, leteckej výzbroje a munície, ako aj služieb spojených s dodávkou ND a materiálu (prepravné služby, reklamačné konania, opravy ND, atď.). Väčšina systémov slúžiacich na zabezpečenie servisu pre lietadlá MiG-29 sa bude musieť obnoviť alebo zameniť. **Prechod z jedného typu výzbroje na nový znamená aj zmenu samotnej filozofie vo vykonávaní prevádzky a údržby.** Len zlomok existujúceho materiálo-technického zabezpečenia bude použiteľný aj pri F-16, a preto je počiatočná finančná investícia vyššia.

V rámci podpísaného kontraktu pre lietadlá F-16 je zabezpečené dodanie úvodného balíka náhradných dielov a spotrebného materiálu na základe štatistických údajov o prevádzke lietadla F-16 na obdobie dvoch rokov. Tento balík však v sebe nemusí odzrkadľovať skutočnú potrebu náhradných dielov v podmienkach prevádzky lietadiel v OS SR. **Po spotrebovaní materiálu z úvodného balíka bude potrebné uzatvoriť nový zmluvný vzťah s dodávateľom.** V takom prípade USA v rámci kontraktu dodajú náhradné diely a spotrebný materiál pre leteckú muníciu a podvesné kontajnery v plnom profile.

Podpísaním kontraktu na dodávku 14 kusov lietadiel F-16 získala SR súčasne aj logistickú podporu na dva roky prevádzky. Táto logistická podpora bude diferencovaná a začne plynúť od momentu dátumu prevzatia každého jedného lietadla. Počas týchto dvoch rokov si SR bude hradit' len náklady spojené s nákupom leteckého paliva, špeciálnych olejov a mazív. Platby za lietadlá a výcvik sú rozložené na 7 alebo 5 rokov. Platby za letecké rakety sú rozložené na 12 rokov. **Základná cena budúcej logistickej podpory**

manipulácie s takýmito údajmi si následne bude vyžadovať úplne iný prístup zo strany VzS OS SR, kde budú musieť byť dodržané všetky podmienky zo strany USA pri samotnej prevádzke na letisku Sliač.

⁹⁷ Analýza obmeny taktických stíhacích lietadiel VzS OS SR; (júl 2018, Príloha 2). Letisko Sliač sa bude rekonštruovať v troch fázach. Proces obstarávania 1. a 2. časti fázy stavby (projektová príprava a stavebné práce) budú realizované na kľúč prostredníctvom agentúry NSPA a 3. časť stavby realizuje Úrad pre investície a akvizície MO SR v zmysle zákona č. 343/2015 Z. z.

⁹⁸ Rokovanie vlády SR 15. 7. 2020. [\[on-line\]](#)

⁹⁹ Časť 1 – Rekonštrukcia rolovacích dráh a vybudovanie nových. Časť 2 – Rekonštrukcia a modernizácia leteckej základne Sliač. Časť 3 – Rekonštrukcia hál Husár číslo 1 až 3. [\[on-line\]](#)

na dĺžku 8 rokov je analýzou VzS OS SR stanovená vo výške 720 mil. USD bez DPH.¹⁰⁰ Cena, ktorá však nie je konečná, vychádza z porovnateľných dát prevádzky rovnakej techniky vo výbroji iných členských štátov NATO. Výšku budúcich nákladov na prevádzku bude ovplyvňovať najmä skutočnosť, akou intenzitou budú tieto lietadlá prevádzkované (ročný počet nalietaných hodín), poruchovosťou a cenami náhradných dielov na svetovom trhu (Box 11¹⁰¹).

Box 11: Odhad prevádzkových nákladov 14 kusov lietadiel F-16

Palivo a všetky potrebné oleje a mazivá (POL) spolu s celkovým komplexným logistickým zabezpečením spolu 90 až 110 mil. EUR bez DPH ročne, z toho

- Letecké palivo, oleje a mazivá (POL): 20 až 30 mil. EUR bez DPH,
- Logistika a prevádzka: 70 až 80 mil. EUR bez DPH.

Predpokladané prevádzkové náklady (POL, logistika a prevádzka) na 11. až 30. rok budú vo výške 2,4 mld. EUR s DPH (11. až 40. rok prevádzky 3,6 mld. EUR, odhad 120 mil. EUR ročne s DPH).

Pozn.: POL – Petrol, Oil and Liquid.

Prevádzkové náklady sú stanovené výrobcom na jeden rok prevádzky, na základe analýzy VzS OS SR a v plnom výcvikovom roku.

Celkové náklady na obstaranie stíhacích lietadiel F-16 a ich následnú prevádzku počas 30 rokov sú odhadované vo výške 5 mld. EUR s DPH.¹⁰²

Odporúčania

Vzhľadom na posúdenie opodstatnenosti a efektívnosti nákupu 14 kusov viacúčelových taktických stíhacích lietadiel F-16 NKÚ SR odporúča:

- NR SR je kľúčovou inštitúciou na úseku obrany štátu, preto by poslanci mali minimálne brať na vedomie základné koncepcie bezpečnosti a obrany štátu, zásadné strategické dokumenty a rozvojové programy a plány v oblasti bezpečnosti a obrany štátu. Vláda by mala tieto koncepcie, dokumenty, programy a plány pravidelne NR SR predkladať.
- Vzhľadom na identifikované riziko v ľudských zdrojoch riešiť otázku vzdelávania odborného a technického personálu pre inžiniersko-letecké služby.
- Venovať zvýšenú pozornosť nastaveniu akčného plánu pre rekonštrukciu letiska Sliač.
- Pri každom ďalšom zahraničnom akvizičnom projekte OS SR požadovať benefity v podobe kompenzačných programov až do výšky 100 % hodnoty kontraktu a ich zohľadnenie ako jedného z kritérií pri výbere. Zvoliť optimálnu stratégiu implementácie týchto programov pre podporu slovenského zbrojného priemyslu.

¹⁰⁰ Analýza obmeny taktických stíhacích lietadiel VzS OS SR; (júl 2018, Príloha 2).

¹⁰¹ Prezentácia MO SR k projektu viacúčelového taktického stíhacieho lietadla F-16.

¹⁰² Ide o odhadovanú čiastku bez diskontovania.

Použitá literatúra

- [1] AEROSPACE & DEFENCE CONSULTING. 13. 3. 2012. Fast jet operating costs. Cost pre flight hour Study of selected aircraft. [\[on-line\]](#)
- [2] Kancelária prezidenta SR. Február 2019. Deklarácia hláv štátov B9. [\[on-line\]](#)
- [3] MF SR. December 2020. Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2021 – 2023. [\[on-line\]](#)
- [4] MO SR. 16. 12. 2020. Bezpečnostná stratégia SR. [\[on-line\]](#)
- [5] MO SR. 16. 12. 2020. Obranná stratégia SR. [\[on-line\]](#)
- [6] MO SR. 4. 10. 2017. Vojenská stratégia SR. [\[online\]](#)
- [7] MO SR. 4. 10. 2017. Dlhodobý plán rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj ozbrojených síl SR s výhľadom do roku 2030. [\[online\]](#)
- [8] MO SR. 28. 9. 2016. Biela kniha o obrane SR. [\[on-line\]](#)
- [9] MO SR. Júl 2018. Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel – I. časť neutajovaná. [\[on-line\]](#)
- [10] MO SR. Máj 2014. Požiadavka na projekt veliteľstva VzS OS SR.
- [11] MO SR. Júl 2018. Analýza obmeny taktických stíhacích lietadiel VzS OS SR.
- [12] MO SR. Február 2019. Analýza alternatív ochrany vzdušného priestoru SR do času dodania nových taktických stíhacích lietadiel.
- [13] MO SR. Jún 2016. Analýza spôsobu obstarania taktických lietadiel potrebných ako náhrada za stíhacie lietadlá MiG-29 VzS OS SR.
- [14] MO SR. Marec 2018. Koncepcia rozvoja spôsobilostí VzS OS SR.
- [15] MO SR. Jún 2015. Koncepcia rozvoja spôsobilostí taktického letectva.
- [16] NATO. Október 2018. The NATO Defence Planning Process. [\[on-line\]](#)
- [17] NATO. Október 2020. NATO defence planning capability review 2019/2020.
- [18] USAF. 2019. Air Force Magazin. [\[on-line\]](#)
- [19] ÚHP MF SR. Júl 2020. Revízia výdavkov na obranu.
- [20] ÚHP MF SR. Júl 2018. Hodnota za peniaze projektu Nákup viacúčelových taktických lietadiel.
- [21] VzS OS SR. 2. 6. 2015. Koncepcia rozvoja spôsobilostí taktického letectva.
- [22] VzS OS SR. 21. 3. 2018. Koncepcia rozvoja spôsobilostí VzS OS SR.
- [23] World Air Forces. 2018. World Air Forces 2018. [\[on-line\]](#)

Prílohy

- Príloha 1 - Požiadavka na projekt veliteľstva VzS OS SR**
- Príloha 2 - Analýza obmeny taktických stíhacích lietadiel VzS OS SR**
- Príloha 3 - Analýza alternatív ochrany vzdušného priestoru SR do času dodania nových taktických stíhacích lietadiel**
- Príloha 4 - Analýza spôsobu obstarania taktických lietadiel potrebných ako náhrada za stíhacie lietadlá MiG-29 VzS OS SR**
- Príloha 5 - Podpísaná zmluva na dodávku F-16**
- Príloha 6 - Návrh na obstaranie nových taktických stíhacích lietadiel I. časť – neutajovaná**
- Príloha 7 - Hodnotenie obranných plánov SR**
- Príloha 8 - Krajiny používajúce lietadlá F-16 a JAS-39**
- Príloha 9 - Kompenzačné programy**
- Príloha 10 - Cena a zmluvné termíny dodávok lietadiel F-16**
- Príloha 11 - Cena lietadla F-16 zo zmluvy a z 1. a 2. dodatku**
- Príloha 12 - Výcvik pilotov a technického personálu**
- Príloha 13 - Cena za rakety Sidewinder**